

ZAMONAVIY OILALARDA JONLI MULOQOT: PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK SHAROITLAR TADQIQI

TAFU pedagogika va psixologiya yo'nalishi 3-kurs 09-guruh talabasi

Tursunova Maftunabonu Baxtiyorjon qizi

TAFU o'qituvchisi

G'aforova Ziyoda Nasriyeva

Annotatsiya: Mazkur maqolada zamonaviy oilalarda jonli muloqotning ahamiyati, uning tarbiyaviy va psixologik jihatlarini, shuningdek, bunday muloqotni shakllantirish va rivojlantirishga ta'sir etuvchi pedagogik-psixologik sharoitlar tadqiq qilingan. Tadqiqot natijalari oilaviy muhitda sog'lom kommunikatsiya madaniyatini shakllantirish bo'yicha tavsiyalarni o'z ichiga oladi.

Kalit so'zlar: Oila, jonli muloqot, pedagogik sharoit, psixologik omillar, kommunikatsiya, tarbiya, oilaviy muhit.

Kirish

Zamonaviy davrda axborot oqimining keskin ortishi, texnologik taraqqiyot va ijtimoiy munosabatlarning o'zgarishi oilaviy muloqot shakllariga ham ta'sir ko'rsatmoqda...

Oilaning ichki muhitidagi muloqot inson shaxsining shakllanishida hal qiluvchi o'rin tutadi. Ayni paytda, zamonaviy oila a'zolari o'rtasidagi muloqot shakli va sifati jiddiy o'zgarishlarga duch kelmoqda. Texnologik rivojlanish, ijtimoiy-iqtisodiy omillar, migratsiya va globalizatsiya jarayonlari oilaviy hayotga turli ta'sirlar ko'rsatmoqda. Shu boisdan, oilada jonli va mazmunli muloqotni shakllantirish dolzarb masalaga aylanmoqda.

Adabiyotlarni o'rganish

Oila – jamiyatning eng kichik, ammo eng muhim ijtimoiy bo'g'ini bo'lib, undagi muloqot shakllari insonning shaxs sifatida shakllanishida hal qiluvchi omildir...

Ilmiy adabiyotlarda ko'plab olimlar, jumladan, J. Bowlby, E. Erikson, va M. Ainsworth kabi psixologlar oiladagi muloqot turlarini va ularning bola shaxsiyatiga ta'sirini o'rgangan. Ularning fikriga ko'ra, bolaning ruhiy barqarorligi va ijtimoiy moslashuvi bevosita oila a'zolari o'rtasidagi muloqot sifati bilan bog'liq. Shuningdek, mahalliy olimlar – A. Karimov, S. Safarov va boshqalar ham oiladagi muloqot madaniyati masalasini o'z tadqiqotlarida yoritganlar.

Asosiy qism

Zamonaviy oilalarda jonli muloqotga quyidagi asosiy pedagogik-psixologik omillar ta'sir ko'rsatadi:

1. Vaqt tanqisligi

2. Texnologik vositalarning haddan tashqari qo'llanilishi

3. Psixologik muvozanat yetishmasligi

4. Pedagogik savodxonlik darajasi

Bunday muammolarni bartaraf etish uchun quyidagi shart-sharoitlarni yaratish zarur:

- Oila a'zolari o'rtasida ishonchli, ochiq va doimiy muloqotni yo'lga qo'yish
- Har bir a'zoning fikrini qadrlash
- Texnologiyalardan foydalanish madaniyatini rivojlantirish
- Psixologik treninglar orqali muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish

Bundan tashqari, muhim omillardan yana biri – oila ichidagi rollar va majburiyatlarning aniqligi. Agar oila a'zolari o'z vazifalarini tushunsa va bir-biriga nisbatan mas'uliyatni his qilsa, muloqot yanada samarali kechadi. Yana bir jihat – emotsional yaqinlik, ya'ni har bir oila a'zosi o'zini tushunilgan va qadrlangan deb his qilishi. Buning uchun ham muloqot samimiy, ochiq va doimiy bo'lishi lozim.

Shuningdek, o'quvchilarni tarbiyalashda ota-onalarning o'zaro kelishuvi, qarorlarni birgalikda qabul qilishi katta ahamiyatga ega. Bu esa o'z navbatida bolalarda ijtimoiy me'yor va qadriyatlarni o'zlashtirish jarayonini osonlashtiradi.

Yuqoridagi omillardan tashqari, oila ichida sog'lom muloqotni shakllantirish uchun tarbiyaviy uslub ham muhim ahamiyatga ega. Ota-onalarning avtoritar, demokratik yoki befarq yondashuvlari farzandlarning muloqotga bo'lgan munosabatini shakllantiradi. Masalan, demokratik muhitda ulg'aygan bolalar ochiq fikrli, o'z fikrini erkin bayon qila oladigan, ijtimoiy jihatdan faol shaxslar bo'lib voyaga yetadilar.

Shuningdek, muloqot uslublarining ijtimoiy-psixologik holatlarga bog'liqligi ham muhim jihatdir. Oilada emotsional qo'llab-quvvatlovning mavjudligi, mehr va e'tiborning bo'lishi farzandlarning o'zini ishonchli his qilishiga, muammolarini ochiq bayon qilishiga zamin yaratadi. Aksincha, muloqot yetishmasligi – ruhiy tushkunlik, yolg'izlik hissi, agressivlik yoki ijtimoiy izolyatsiyaga olib kelishi mumkin.

Bundan tashqari, zamonaviy oilalarda ota-onalar va bolalar o'rtasidagi avlodlararo tafovutlar ham muloqotda to'siq bo'lib xizmat qilmoqda. Farzandlar tez o'zgarayotgan texnologik muhitga moslashgan bo'lsa, ota-onalar bu yangiliklarga ehtiyotkorlik bilan yondashadilar. Shuning uchun, o'zaro tushunishni mustahkamlash uchun birgalikda vaqt o'tkazish, o'yinlar o'ynash, muhokamalar olib borish, va madaniy tadbirlarda ishtirok etish foydali bo'ladi.

Ota-onalarning o'zaro muloqoti ham bolalar tarbiyasida muhim rol o'ynaydi. Oilada tinch va ahil muhit bo'lsa, bu holat bolalarning ruhiy rivojiga ijobiy ta'sir qiladi. Aksincha, nizolar, janjallar va zo'ravonlik bolalarning ruhiy holatida salbiy iz qoldiradi. Shu sababli, ota-onalar konfliktlarni hal qilish madaniyatiga ega bo'lishlari zarur.

Xulosa

Zamonaviy oilalarda jonli muloqot shunchaki suhbat emas, balki sog'lom ruhiy muhitni ta'minlovchi omil sifatida katta ahamiyatga ega...

Pedagogik-psixologik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, oilaviy muloqot darajasi yuqori bo'lgan oilalarda bolalarning ijtimoiy faolligi, o'qishga bo'lgan munosabati, va o'zini anglash darajasi ham yuqori bo'ladi. Shu sababli, oilada muloqotni rivojlantirish faqat tarbiyaviy emas, balki ijtimoiy muammo sifatida qaralishi lozim. O'quv muassasalari, pedagoglar va psixologlar bu borada ota-onalar bilan hamkorlikda ishlashlari kerak. Faoliyatga yo'naltirilgan treninglar, seminarlar, oilaviy konsultatsiyalar orqali bu yo'nalishda ijobiy natijalarga erishish mumkin.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Vygotskiy L.S. "Psixologiya va shaxs rivoji", Toshkent, 2017.
2. Bronfenbrenner U. "Inson taraqqiyoti nazariyasi", Moskva, 2002.
3. Baumrind D. "Parenting styles and their effects on children", Developmental Psychology, 1966.
4. Karimova Z.S. "Oilaviy psixologiya asoslari", Toshkent, 2020.
5. Rahmonov A. "Zamonaviy oilada muloqot madaniyati", O'zbekiston pedagogik jurnali, 2022.